

Stanovisko k výkladu § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., upravuje služby školských poradenských zařízení, tj. pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center.

Školská poradenská zařízení krom jiného zjišťují speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů (provádějí psychologickou nebo speciálně-pedagogickou diagnostiku). Výsledkem diagnostiky je zpráva a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami. Platné doporučení je podle školských předpisů zpravidla podmínkou provedení úprav ve vzdělávání žáka ze strany školy.

Jelikož speciální vzdělávací potřeby žáka se mohou v čase vyvíjet, má doporučení omezenou časovou platnost. Vyhláška č. 72/2005 Sb. obecně podmiňuje dobu platnosti doporučení jeho účelem. Jedná-li se však o doporučení zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním, postižením, je platnost doporučení omezena přímo vyhláškou nejdéle na jeden rok.

Po uplynutí doby platnosti doporučení již nelze použít toto doporučení jako podklad pro úpravy ve vzdělávání. Vyhláška s tím spojuje povinnost školského poradenského zařízení vyrozumět žáka nebo jeho zákonného zástupce před skončením platnosti doporučení „o potřebě nové diagnostiky“.

Ačkoli předmětem této povinnosti je pouze podání informace, v praxi se vyskytly názory (bohužel podpořené i dřívějšími oficiálními stanovisky), že po skončení platnosti doporučení musí školské poradenské zařízení nutně provést novu diagnostiku (tzv. rediagnostiku).

Na základě dotazů odborné veřejnosti vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy následující stanovisko, jehož účelem je především zdůraznit, že provedení rediagnostiky je podmíněno především odbornými hledisky a není formální podmínkou pro setrvání žáka v režimu úprav ve vzdělávání provedených v souladu s dřívějším platným doporučením školského poradenského zařízení:

I. K předmětu § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Ustanovení § 1 odst. 5 bylo do vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, doplněno novelou vyhlášenou pod č. 116/2011 Sb. v tomto znění:

„(5) Výsledkem psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky jsou zpráva z vyšetření a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání žáka. Při vydání zprávy a doporučení je žák, v případě žáka, který má zákonného zástupce, též jeho zákonný zástupce, informován o obsahu doporučení způsobem srozumitelným pro nejširší možný okruh osob. Žák nebo jeho zákonný zástupce potvrzuje svým podpisem, že doporučení s ním bylo projednáno, že porozuměl jeho povaze a obsahu a případně že k němu uplatňuje výhrady spolu s jejich upřesněním. Zpráva a doporučení se vydávají

nejpozději do 30 dnů ode dne ukončení vyšetření. Doporučení je platné po dobu určitou, odpovídající jeho účelu; v případě doporučení zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením však nejvýše po dobu jednoho roku. Před skončením platnosti doporučení školské poradenské zařízení vyrozumí žáka nebo jeho zákonného zástupce o potřebě nové diagnostiky.“

Citované ustanovení je předmětem dotazů ohledně povinnosti tzv. rediagnostiky žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

K tomu je na prvním místě zapotřebí zdůraznit, že **předmětem** § 1 odst. 5 poslední věty není povinnost rediagnostiky, ale **výhradně povinnost školského poradenského zařízení informovat žáka nebo zákonného zástupce o „potřebě rediagnostiky“**. O existenci nebo neexistenci povinnosti podrobit se nové diagnostice proto nelze z citovaného ustanovení učinit závěry. Ve školských právních předpisech však taková povinnost upravena není.

Předmětem § 1 odst. 5 nejsou ani právní následky skončení platnosti doporučení z hlediska postavení žáka zařazeného ve škole nebo vzdělávacím programu pro žáky se zdravotním postižením. Nelze tedy dovozovat, že po skončení platnosti doporučení je nutné opatřit si nové doporučení, aby mohl žák ve „speciálním vzdělávání“ setrvat.

„Potřeba nové diagnostiky“ neodkazuje na právní povinnost podstoupit novou diagnostiku, ale na účel doporučení. Jinými slovy – školské poradenské zařízení musí žáka nebo zákonného zástupce informovat o tom, že pokud by chtěl dosáhnout cíle, ke kterému bylo nyní již neplatné doporučení vydáno, tj. např. zařazení do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením, potřebuje nové doporučení, které lze vydat jedině po provedení nové diagnostiky.

„Potřebou nové diagnostiky“ je však nutné rozumět i potřebu odbornou. Tam, kde se může stav diagnostikované osoby v čase měnit, bude z odborného hlediska zapotřebí provést novou diagnostiku. Je nasnadě, že o této skutečnosti bude školské poradenské zařízení žáka nebo zákonného zástupce informovat, a mělo by to být samozřejmé i bez návodné úpravy ve vyhlášce.

II. K často kladeným dotazům

- **Je rediagnostika chápána jako komplexní vyšetření (speciálně pedagogické a psychologické) nebo stačí rediagnostikovat tu část, kterou poradenský pracovník považuje pro nastavení optimálního vzdělávání za potřebnou?**
- **Musí se u žáků s lehkou mentální retardací vždy provádět psychologické vyšetření (lehká mentální retardace se určuje na základě psychologického vyšetření)?**

Právní předpisy rozsah nové diagnostiky neupravují a ponechávají volný prostor pro odborné posouzení věci školským poradenským zařízeními.

Poradenský pracovník tedy musí učinit, co považuje z odborného hlediska za potřebné. Může přitom (umožní-li to povaha věci) vycházet i ze zprávy z dřívější diagnostiky, neboť zpráva není omezena platností a faktická použitelnost údajů ve zprávě je limitována výhradně povahou skutečností, o nichž tyto údaje vypovídají.

- Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků, kteří byli přijati do jiného vzdělávacího programu po 1. 9. 2011 nebo všech, kteří byli přijímáni na základě zprávy a doporučení v době platnosti předchozích legislativních opatření?

Vyhláška č. 116/2011 Sb. neobsahuje přechodná ustanovení, z nichž by bylo možné dovodit vztah nově zaváděných pravidel ke skutečnostem, které nastaly do dne jejího nabytí účinnosti. **Nová pravidla platnosti doporučení školských poradenských zařízení se tudíž formálně nevztahují na případy uvedené v dotazu.**

Vzhledem k níže uvedené interpretaci § 1 odst. 5 však nic nebrání tomu, aby školská poradenská zařízení informovala i tyto žáky nebo jejich zákonné zástupce o faktické potřebě nové diagnostiky. Dokonce lze tvrdit, že povinnost podat žákovi nebo zákonnému zástupci informaci o tom, že by se měl žák z objektivních odborných důvodů ve svém zájmu podrobit nové diagnostice, je součástí postupů de lege artis, a byla zde již před vyhláškou (termínována však byla jen dle odborného posouzení).

- Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků s lehkou mentální retardací nebo všech, kteří se vzdělávají podle RVP ZV, upraveného pro potřeby žáků se smyslovým a tělesným postižením?
- Je nutné rediagnostikovat opakovaně žáky s těžkým a vícečetným zdravotním postižením, jejichž stav je víceméně neměnný?
- Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků speciálních škol (mají školní vzdělávací program s úpravami dle jednotlivých typů postižení) nebo i žáků individuálně integrovaných (podle individuálního vzdělávacího plánu)?

V § 1 odst. 5 se nejedná o povinnost v přísném formálním slova smyslu, ale o objektivní potřebu nové diagnostiky, která je dána v rovinách:

- použitelnosti doporučení jako podkladu k zařazení žáka do školy nebo třídy zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo povolení individuálního vzdělávacího plánu, zahrnuje-li úpravu vzdělávacího programu,
- odborného přístupu k soustavné práci na rozvoji žáka, která podle povahy věci může vyžadovat různě časté opakované diagnostikování jeho stavu.

Informace, kterou školské poradenské zařízení musí žákovi nebo zákonnému zástupci podle § 1 odst. 5 poslední věty vyhlášky č. 72/2005 Sb. podat, by měla obsahovat:

- sdělení, že předchozí doporučení pozbylo platnosti, a nelze je tudíž použít jako podklad k žádosti o přiznání podpůrných opatření/zařazení do školy/třídy/programu pro žáky se zdravotním postižením; pokud by žák nebo zákonný zástupce podával takovou žádost, je nezbytná nová diagnostika žáka, která povede k vydání nového doporučení; k zachování stávajících podmínek vzdělávání žáka není nové doporučení zapotřebí;
- informaci o tom, zda a kdy je v zájmu žáka podrobit se nové diagnostice za účelem objektivního určení jeho vzdělávacích potřeb a stanovení optimálního režimu vzdělávání; zde by měl být žák nebo zákonný zástupce též informován, zda nová diagnostika může ukázat potřebu zásadních změn v dosavadních podmínkách vzdělávání a jaká může žákovi vzejít faktická újma, nepodrobí-li

se nové diagnostice (např. že za stávajících podmínek vzdělávání nebudou efektivně využity jeho vzdělávací možnosti a předpoklady). V případě, že by zanedbání nové diagnostiky ze strany zákonných zástupců žáka bylo ve zjevném rozporu s nejlepším zájmem dítěte, není vyloučeno, že se školské poradenské zařízení obrátí na orgán sociálně-právní ochrany dítěte.

Termín nové diagnostiky dle druhé odrážky nemusí být nutně shodný s koncem platnosti dřívějšího doporučení, může být i pozdější. Ministerstvo však setrvává na dosavadním názoru, že v případě dětí vzdělávajících se podle přílohy LMP je z odborného hlediska namísto konstatovat faktickou potřebu nové diagnostiky s periodou nejvýše 1 roku.

PhDr. Jindřich Fryč

náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy